

Bevarandeplan för Natura 2000-området Bonden

Bondens fyr.

Foto: Länsstyrelsen Västerbotten

Fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-12

Namn och områdeskod: Bonden, SE0810002

Kommun: Umeå

Skyddsstatus: Natura 2000: Särskilt skyddsområde (SPA), Särskilt bevarandeområde (SAC)

Övrigt skydd: Naturreservat, Djur- och växtskyddsområde

Markägare: Statens fastighetsverk

Förvaltare: Länsstyrelsen

Areal: 396,1 ha

Karta

Natura 2000-område: Bonden

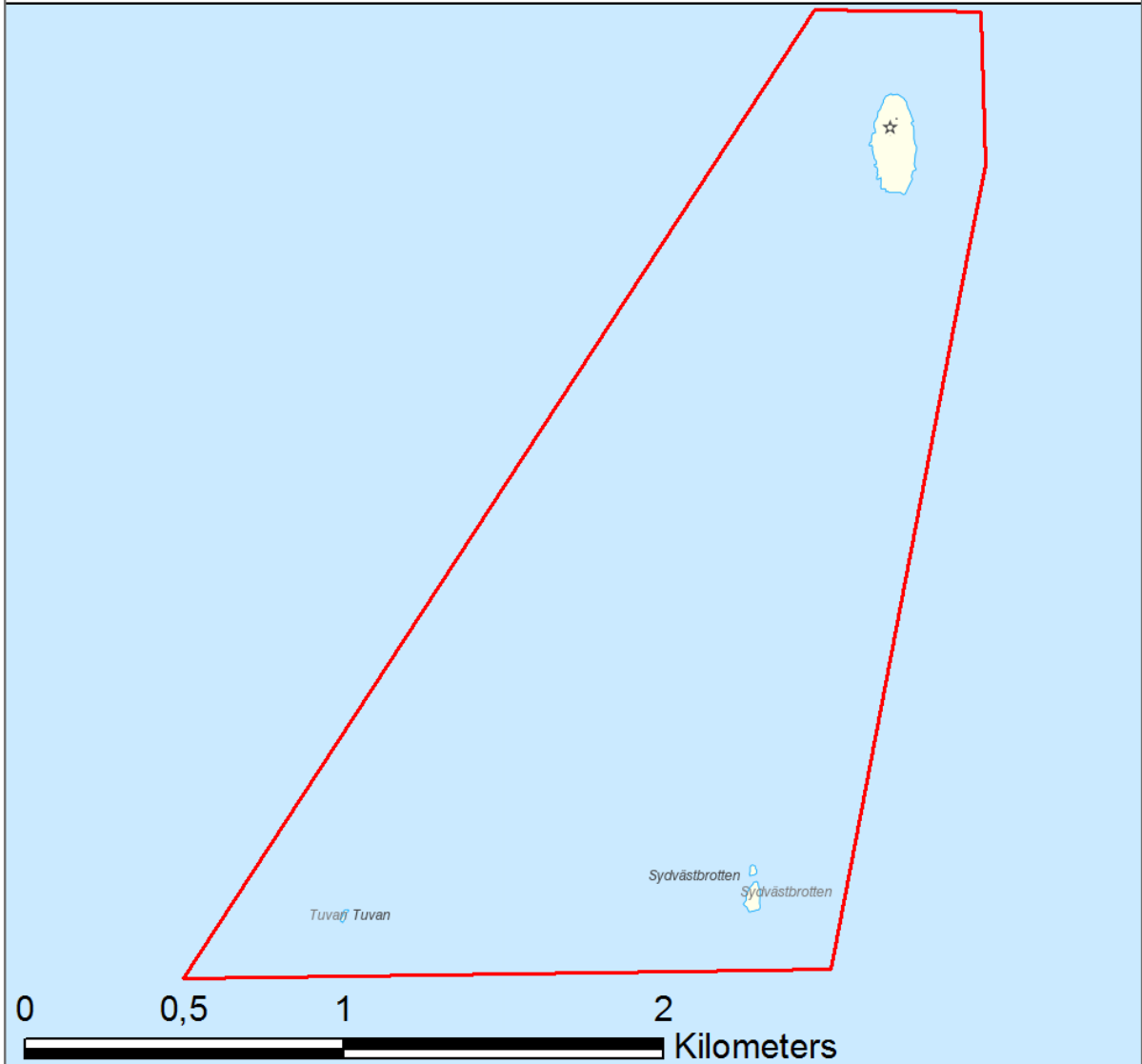
Kommun: Umeå

Områdeskod: SE0810002

Area (ha): 396,1

Länstyrelserna

Gräns för Natura 2000-området

Natura 2000

Natura 2000 är EUs nätverk för skyddade områden. I Sverige har vi ca 4 000 Natura 2000-områden varav ca 250 finns i Västerbottens län. För varje område finns naturtyper och/eller arter utpekade. Syftet med Natura 2000-området är att bidra till att de för området utpekade naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus i Sverige och EU.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan upprättad. Här beskrivs de utpekade naturtyperna och arterna, deras bevarandetilstånd i det specifika området, samt vilka bevarandemål som har satts upp för dem. Om åtgärder och skötsel krävs för att uppnå målen beskrivs de också. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen.

Bevarandeplanen ska fungera som vägledning och stöd om någon form av exploatering blir aktuell. De naturvärden som finns i respektive Natura 2000-område får inte påverkas negativt och därför krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka bevarandevärdena i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området om de riskerar att påverka områdets bevarandevärden. Detta regleras i miljöbalken 7 kap 28-29§§. Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsens miljöenhet före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Utpekade naturtyper enligt Art- och habitatdirektivet

1170 Rev	80,0 ha
1230 Vegetationsklädda havsklippor	3,0 ha
1620 Skär och små öar i Östersjön	1,0 ha

Utpekade arter enligt Art- och habitatdirektivet

1364 Gråsäl

Utpekade arter enligt Fågeldirektivet

A194 Silvertärna
A199 Sillgrissla
A200 Tordmule
A202 Tobisgrissla

Beskrivning av området

Bonden ligger helt isolerad, 15 kilometer från kusten utanför Järnäs i södra delen av Umeå kommun. Området består av den tre hektar stora klippön Bonden, som reser sig som jättestor, röd sten ensam ute i havet, samt sedan en utvidgning 1984 även Tuvan och Sydvästbrotten, två kilometer söderut. Bondens röda färg kommer från rapakivgraniten, som skiljer sig från de andra graniterna i Kvarkenområdet.

Bonden är framför allt känt som Bottenhavets fågelberg, med uppskattningsvis 2 200 par tordmule, 910 par sillgrissla och 5 par tobisgrissla (år 2014). Bonden är hem åt de största kolonierna av grisslor och tordmular i Sverige norr om de berömda Karlsöarna. Sedan många år ringmärks alkor varje år, men exakt antal par är mycket svårt att räkna och mellanårsvariationen är mycket stor. Tobisgrisslan har sitt starkaste fäste Västerbotten, men Bonden är den nordligaste lokalen för sillgrissla. Dessutom häckar bl.a. kolonier av silvertärna och storskarv på ön.

Gråsälar brukar uppehålla sig i södra delen av området, vid de mindre skären Tuvan och Sydvästbrotten. Det är svårt att ta sig iland på Bonden, och ön är i stort sett orörd frånsett ett fyrtorn som byggdes 1863. Vegetationen är sparsam men typisk för vindexponerade öar och skär, och man kan hitta arter som strandkvanne, kustbaldersbrå, gul fetknopp och i mer skyddade klippskrevor nordkråkbär.

Sjelva Bonden fridlystes så tidigt som 1937 och blev Västerbottens första naturskyddade område, med ett av motiven att skydda fåglarna från äggplockning. Med hänsyn till fåglar och sälar är det är förbjudet att landstiga på öarna inom reservatet mellan 15 april och 15 september, och det råder båtförbud inom 200 meter från öarna.

Bevarandesyfte

Det överordnande bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter omfattas av EUs Fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

Öarna är främst skyddade för att bevara öarna med de stora kolonierna av alkor och olika måsfåglar. Platsen är också viktig för gråsäl

Prioriterade åtgärder

Inga bevarandeåtgärder är för närvarande planerade.

Beskrivning av områdets naturtyper och arter

1170 Rev

Rev är biogena och/eller geologiska bildningar av hårt substrat förekommande på hård- eller mjukbottnar. Reven är topografiskt avskilda genom att de höjer sig över havsbotten i grundare vatten. Revmiljön karaktäriseras ofta av en zonerings av havslevande samhällen av alger och djurarter inklusive skorpbildningar och korallbildningar. Musselbankar ingår i naturtypen, om dessa har en täckningsgrad överstigande 10 %. Rev avgränsas mot omkringliggande botten där revbildningen övergår med mer än 50 % i mjukbottenytan och/eller där biogena bildningar understiger 10 % av täckningsgraden. Rev avgränsas mot terrestra habitat vid medelvattenståndet. Trålning kan ha förekommit i habitatet.

Bevarandetillstånd idag

Vattenkvaliteten är generellt dålig i Bottenhavet med höga halter av miljögifter, men inom området bedrivs inte t.ex. trålning. Dessa rev bedöms idag befinna sig i gynnsamt bevarandetillstånd.

Bevarandemål

Reven har en intakt zonerings av bentiska växtsamhällen med hög primärproduktion så att en hög artrikedom bestående av fisk, mjuk- och hårdbottnarter ska bibehållas. De täta och välmående bälten av t.ex. smaltång är en förutsättning för naturtypen, men variation i vegetationen kan föreligga som en följd av isens rörelser vintertid. Vattenkvaliteten är god och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier är försumbar. Sedimentationen är mycket begränsad och vattnet är klart utan stor förekomst av partiklar vilket gynnar t.ex. makroalger och filtrerande djurarter. Arealen rev ska vara 80,0 ha.

1230 Vegetationsklädda havsklippor

Branta havsklippor med lav-, gräs- och örtvegetation. Naturtypen är mångsidig och klipporna har en varierande vegetationstäckning beroende bl.a. på havets påverkan, exponeringsgrad, geologi och geo-

morfologi. I mer skyddade lägen kan ris, örter och vindpinade träd och buskar etablera sig. Gränsdragningen mot vattnet går vid medelvattenståndet och gränsdragningen mot land går där direkt salt- och havspåverkad vegetation upphör. Havsklippor är ofta en viktig häckningsplats för fåglar.

Bevarandetillstånd idag

Dessa klippor bedöms idag befinna sig i gynnsamt bevarandetillstånd

Bevarandemål

Klipporna har en naturligt zonerad och varierad vegetation från klippor närmast havet till mer skyddade lägen där tjocka jordlager bildats. Den för naturtypen karakteristiska artsammansättningen är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen. Naturtypen har ofta ett rikt fågelliv som är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen. Arealen vegetationsklädda havsklippor ska vara 3,0 ha

1620 Skär och små öar i Östersjön

Grupper eller enstaka mindre öar och skär i Östersjön. Öarna utgörs av urberg eller morän samt ligger i ett exponerat läge och är i regel trädlösa. Även anslutande undervattensvegetation ingår ner till den fastsittande makrovegetationens nedersta djuputbredningsgräns. Landvegetationen består av arter som är anpassade till torka, saltpåverkan och vindexponering samt frånvaro av egentlig jordmån. Lavfloran är artrik och särpräglad. Vegetationen på vissa öar är starkt påverkad av kvävet från fågelspillning. På öarna kan mindre enstaka träd förekomma, såsom barrträd, men även lövträd särskilt i Stockholms skärgård. Öarna utgör viktiga häckningsplatser för fåglar och uppehållsplatser för sälar.

Bevarandetillstånd idag

Öarna är väl skyddade från mänsklig störning och påverkan är ytterst liten. Öarna bedöms befinna sig i gynnsamt bevarandetillstånd

Bevarandemål

Skären har förutsättningarna att hysa många häckande fågelarter och sälar. Vattenkvaliteten är god och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier är försumbar. Skären påverkas kontinuerligt av en naturlig näringstillförsel från de häckande fåglarnas spillning. Främmande arter inverkar inte negativt på artsammansättningen och variationen av arter genom ändrade konkurrensförhållanden eller smittspridning. Arealen skär i Östersjön ska vara 1,0 ha.

1364 Gråsäl

Gråsäl förekommer i Norra Atlanten och i Östersjön och utbredningen är uppdelad i tre huvudområden: Västra Atlanten från Labrador till New England, östra Atlanten med centrum runt de Brittiska öarna, samt Östersjön. Ett litet antal (något eller några tiotal) finns också längs den svenska västkusten.

Bevarandetillstånd idag

Gråsäl rör sig över stora områden, och det är därför inte möjligt att sätta ett områdesspecifikt bevarandetillstånd för arten. Istället pratar man om Östersjöpopulationen som helhet. Inventeringar har genomförts sedan mitten av 1970-talet, och resultat från dessa antyder att det svenska beståndet minskade fram till mitten av 1980-talet, still stor del på grund av miljögifter. Därefter har beståndet nästan tredubblats, med en snabbare ökningstakt i Bottniska viken än i södra Östersjön.

Det totala antalet gråsäl i Östersjön ökar med cirka 8 procent årligen sedan 2 000 då koordinerade räkningar infördes i länderna kring Östersjön. Populationen är uppe i ca 30 000 djur. Gråsäl i Östersjön rör sig över stora områden och tillhör därför samma förvaltningsenhet. Inventeringarna av gråsäl i Östersjön samordnas därför sedan 2000 med finska, estniska, ryska och danska myndigheter för att kunna ge en indikation på utvecklingen för Östersjöns gråsälpopulation som helhet.

Även om trenden är tydligt positiv sedan 1980-talet är populationen ännu bara en bråkdel av vad den var under början av 1900-talet, då uppskattningsvis 88 000 - 100 000 djur fanns i Östersjön. Under 2000-talet har ett minskande späcklager observerats hos gråsälarna och förekomst av hudskador och leverparasiter har ökat.

Arten bedöms befinna sig i icke gynnsamt bevarandetillstånd.

Bevarandemål

Runt och på öarna Sydostbrotten, Tuvan och Bonden samt i vattnen mellan dessa öar bedrivs inte jakt och fiske som kan skada arten. Störningar från människor är mycket begränsade och det är endast tillåtet att vistas på och runt öarna i vetenskapligt syfte. Öarna ska fortsättningsvis kunna utgöra en plats där gråsälarna kan föda sina ungar när isläget är dåligt. Vattnen runt öarna ska vara fria från föroreningar och tillgången på föda ska finnas i sådan utsträckning att populationen har gynnsam bevarandestatus.

Utpekade fågelarter

A194 Silvertärna, A199 Sillgrissla, A200 Tordmule, A202 Tobisgrissla

Bonden är en viktig uppväxt plats för många havslevande fåglar. Med uppskattningsvis 2 200 par tordmule, 910 par sillgrissla och 5 par tobisgrissla (år 2014) är Bonden hem åt de största kolonierna av grisslor och tordmular i Sverige norr om de berömda Karlsöarna. Tobisgrisslan har sitt starkaste fäste Västerbotten, men Bonden är den nordligaste lokalen för sillgrissla. Dessutom häckar bl.a. kolonier av silvertärna och storskarv på ön.

Bevarandetillstånd idag

Silvertärna har haft en svagt positiv trend, men detta är inte statistiskt säkerställt. För de tre olika arterna finns ingen säker statistik på populationsutvecklingen. Länsstyrelsen i Västerbotten har under några år följt upp tillståndet på Bonden, men inventeringen är svår och resultaten varierar stort. År 2015 kunde man dokumentera 910 par av sillgrissla, 2 200 par av tordmule och 5 par av tobisgrissla. Utifrån detta bedöms både sillgrissla och tordmule vara i gynnsamt bevarandetillstånd, medan tobisgrissla bedöms vara i icke gynnsamt bevarandetillstånd.

Bevarandemål

Runt och på öarna Sydostbrotten, Tuvan och Bonden samt i vattnen mellan dessa öar bedrivs inte jakt och fiske som kan skada arterna. Störningar från människor är mycket begränsade och det är endast tillåtet att vistas på och runt öarna i vetenskapligt syfte. På öarna finns lämpliga häckplatser för olika alkor. På Bonden finns t ex blockigare partier där tordmule och tobisgrissla kan hitta lämpliga bohålor. Här finns också klippor och utsprång som är lämpliga för sillgrissla och tordmule.

Silvertärnan och andra måsfåglar kan hitta lämpliga häckplatser på öarna och för samtliga fågelarter undviks störningar från mänsklig aktivitet under häckningen. Vattnen runt öarna ska vara fria från föroreningar och tillgången på föda ska finnas i sådan utsträckning att populationerna av dessa arter har gynnsam bevarandestatus.

Hotbild

För de tre naturtyperna gäller att oljespill eller utsläpp av olja eller andra kemikalier undviks. Här ingår givetvis även utsläpp som sker på långt avstånd från öarna. Närliggande fartygsleder innebär en särskild risk för både utsläpp och störningar på fågellivet. Övergödning, vilket ger minskat siktdjup och påverkar artsammansättningen kan också vara ett hot mot både den bottenlevande faunan, sälar och fågel.

Drunkning i fiskeredskap är även det ett stort hot mot sälarna; minst 400 gråsäl beräknas dö årligen bara i svenska vatten. För Östersjön som helhet riskerar bifångsterna av gråsäl att närma sig minst 1 000 djur (eller ca 8 %) per år.

För säl och för fåglar som häckar på öarna utgör även otillåtna besök från människor, speciellt under fåglarnas häckningsperiod, ett hot. Även om ön torde ligga utom räckhåll för mink så är denna art ett mycket stort hot mot de häckande alkorna. Verksamheter m.m. som generellt kan påverka naturtypen negativt är all form av exploatering, t.ex. bebyggelse, bryggor, vindkraftverk; all form av täkt eller annan påverkan på land eller havsbotten inom området. Igenväxning med träd och buskar är på sikt negativt för både naturtyperna och deras arter. Alla nämnda verksamheter kan utgöra hot även om de bedrivs utanför områdets gränser.

Bevarandeåtgärder

Skyddsåtgärder

Bonden är skyddat som särskilt bevarandeområde (SAC), särskilt skyddsområde (SPA), som naturreservat och som djur- och växtskyddsområde. Ett natura 2000-område är skyddat enligt miljöbalken som gäller för samtliga Natura 2000-områden i landet. Skyddet som Natura 2000 innebär att all verksamhet som bedrivs inom området eller som bedrivs utanför, men som kan påverka naturvärdena inom området negativt, är tillståndspliktig enligt 7 kap 28 a §. Miljöbalken.

Förbud mot jakt samt förbud mot fiske med nät, långrev eller fasta redskap gäller inom området. Skyddet som djur- och växtskyddsområde innebär tillträdesförbud mellan 15/4 – 15/9.

Samtliga utpekade fågelarter är fredade enligt 3 § i Jaktlagen (1987:259). Fredningen gäller också dess ägg och bon. För gråsäl tillåts endast skyddsjakt och för denna jakt krävs inom området särskilt tillstånd från Länsstyrelsen.

Enligt 4 § Artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa silvertärna och gråsäl, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra arternas fortplantningsområden eller viloplatsar.

Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder är för närvarande planerade. För en utförlig beskrivning se [skötselplan](#).

Ytterligare information

På naturvardsverket.se kan du hitta mer information om Natura 2000.

I Naturvårdsverkets kartverktyg [Skyddad natur](#) kan du hitta kartmaterial och fakta om skyddade områden. Man kan ladda ner gränser och naturtypskartor (NNK) för alla eller enstaka områden.

I Skogsstyrelsens kartverktyg [Skogens pärlor](#) kan du bl.a. hitta information om skogar med höga naturvärden.